

Stanko Svetina:

Skice in portreti.

1. V zatišju.

V teh težkih časih, ko čutim v svojih žilah leno se pretakajočo vročo lavo, ko mi je glava polna hrumečih, bobnečih in krvavih predstav, in ko mi mozeg ves razcepljen in napet od vtisov teh žalostnih dni že odpoveduje svojo službo, se zatečem k svojim v tišino.

Ana ima lepo sobo, to se pravi, med tistimi štirimi stenami, ki skrivajo v sebi domače življenje, se oko odpočije in duša pomiri. Pravzaprav je ta soba samo njena in male Milene, toda jaz sem Ane zvesti prijatelj in kot tak imam tudi pristop k domačemu ognjišču svoje prijateljice.

Prav nalahno pritisnem kljuko, da vrata ne zbudijo male, ki najbrže spi. Poleg tega hočem tudi Ano malo presenetiti. Bogve, kaj dela. Morda se sklanja nad vozičkom, kjer sanja njeno srcece drobne, svetle sanje. Morda šiva, sklonjena nad mizico in misli na jug, kjer se bojuje njen mož, zakopan do vratu v zemljo, s silnim sovražnikom? Moj Bog, ali lahko preštejemo danes vsa srca, zdihujoča po dragih v tujini? Ali lahko preštejemo vse želje, tihe lastavice, ki hite v daljo neutolažene, da poiščejo znani obraz in pri njem odpočijejo?

Popolna tišina, ko stopim na rdečo preprogo, ki sega od vrat do okna in ki se križa z drugo, ki drži od sosednje stene do vhoda v mal kabinet na nasprotni strani.

Stojim tu in pijem željno to tišino. Skozi štiri okna z belo poslikanimi okraji lije v sobo svetloba zimskega dne. Na zadnjem oknu, na beli blazinici sedi nepremično črna mucika, z malo naježeno dlako. Njene zelenkaste oči zro radovedno ven na zasnežene strehe in zdi se, da mucika šteje snežinke, ki padajo monotono in tiho izpod zamračenega neba. Svetloba se razliva široko po mizi sredi sobe, objema podolgast steklen krožnik z nagubanim in nazobčanim robom, poljublja rumene hruške in rdeča jabolka na krožniku, pada v amaranten ton na dveh posteljah v ozadju na nasprotni strani oken in se zamrača v kotu v močno, temnomodro barvo, v kateri se skriva lesen umivalnik, pokrit s temnordečim prtom, na katerem stoji vaza z belimi astrami. Te plasti svetlobe ne morejo predreti

in pregnati živoplameneči žarki ognja v peči, ki stoji v drugem kotu sobe. Samo ozek, svetlordeč šop se razliva od odprtih vrat doli po majhni preprogi ob postelji. Vrata kabineta se odpro. Srednje velik pes, z dolgo belo dlako in s kvišku stoječimi ušesi pozorno prikoraka iz sobe. Poleg njega stopica z drobnimi koraki moja mala nevestica. Za njima zapre Ana vrata in se obrne proti meni. V istem hipu se prestraši, takoj nato pa obsije žarek veselja njen obraz in v kotu rdečih ust en zaigra smehljaj zadovoljstva.

Nevestica me še ne vidi. Toda ona stopica s psom naprej in modra barva njenega krilca se prijetno družijo z belo barvo kodrastega psa „Mojčka“.

Nenadoma se pes in nevestica ustavita. Zagledala sta me. Mojček skloni glavo k tlom, zvija se in maha z repom neprestano. Milena se me ni ustrašila, zakaj otroški pogled je vedno pripravljen na razočaranje in nekaj novega. Z drobceno ročico se nasloni na psa, z drugo pa začne mahati po zraku.

„Ta-ta, ta-ta!“ To je navaden pozdrav naše male. Zamahnem s klobukom in ona vzame moj pozdrav z vidnim zadovoljstvom na znanje; njena rdeča ličeca se razlezejo v smehljaj in mi odzdravi s hitrim sunkom male glavice: „Ta-ta!“

Mamici žarijo lica, dobro namreč ve, da so ti pokloni sad njenega truda in da so se izborno posrečili. Tudi jaz sem vesel in se sklonim k mali. S prstki me prime nevestica za sredinec in iznova pozdravi: „Ta-ta!“

„Ja, Milena, kdo pa je prišel?“ vprašuje mamica malo in jo gladi po zlatih laseh. Milena me gleda nekaj časa začudeno, nato pa skloni glavico in ne odgovori ničesar. Toliko besed ji udarja na uho in mladi mozeg še jih ne more razbrati.

„Stric je prišel, stric,“ ji pomaga mamica. „Reci, Milena, stric!“

„Tzic, tzic.“

„Izborno! Malo preveč po poljsko, pa nič ne de,“ pripomnim z nasmehom.“

„Le reci, Milena, stricu, da je on govoril ravno tako po poljsko, ko je bil takšen, kakor si ti.“

„Tzic, tzic,“ mi pravi mala. Bogve, morda mi je sedaj zažugala.

„Dvignem svojo malo nevestico v naročje. Dobro me pozna in se nič ne brani. Mamica stoji ob nji in jo boža po laskih.“

„Milena je bila danes pridna, ni prav nič jokala,“ omeni mamica in jo boža naprej.

„No, ker je bila pridna, dovolim mamici, da jo poljubi,“ pristavim in malo nagnem nevestico v naročju proti Ani.

Mamica nabere ustna v poljub in se skloni k Mileni. Isti hip pa odmaknem malo.

„No-o!“

Bela roka kakor iz alabastra in gladka kakor aksamit mi zažuga in zamahne. Hitro se umaknem za dva, tri korake nazaj in se zasmejem. Tudi mamica se smeje.

„Požugaj stricu, Milena, in mu reci, da je hudo poreden.“

Mala uboga mamico; njeni mehki, drobceni prstki se skrčijo, mala šobica se napne.

„Bu-bu-bu,“ mi zapreti. Toda njena grožnja izgine namah, ko zagleda nevestica moje brke. Posveti jim vso pozornost in mali prstki se zagrebejo vanje.

„Oj, Milena, to boli, pusti, zlato srce moje!“

Nevestica se me usmili, a mamica se poredno smeje.

„Požugaj, Milena, mamici in ji povej, da se ne sme delati iz strica norca!“

Mala zopet skrči prstke v pest.

„Bu-bu-bu.“

Ah, ta mala, drobna Milena je pridna kakor dobra ura, vse poslušna, vse uboga. In kadar je posebno pridna, ne joka celi dan.

Mamica mi ponudi stol in servira čaj.

„Tako in tukaj piškoti.“ —

Po čaju sedimo okrog mize, pogrnjene z belim prtom: mamica z Mileno v naročju in jaz. Mojček se je zleknil po tleh in položil kodrasto glavo na mamičin čeveljček. Zdajzdaj bo zadremal.

A mi trije gledamo ven. Tu v sobi je sladka tišina in prijetna toplota, ki greje srce in dušo, a tam zunaj je mraz. Snežinke padajo tiho in neprenehoma in zdi se, da jih črni maček na beli blazinici na oknu šteje in sicer vsako posamezno.

2. O ljubezni, ki je ugasnila.

Sodni avskultant Ivan Klančnik se je pretegnil na postelji, zagledal se v strop in začel premišljovati.

„Sedaj sem sam, čisto sam na svetu. Nimam žene, nimam očeta in tudi matere nimam. Res je, drugi ljudje imajo poleg starše in drugih domačih tudi sorodnike, jaz nimam nobenega. Sicer pravijo, da tak človek, kakor sem jaz, to je tak človek, ki nima na

svetu drugega kakor svojo palico, prav lahko umrje. To je že mogoče. Vendar naj bo že kakor hoče, eno je, ki drži: človek brez svojcev je kakor samotni popotnik sredi polja v jesenski noči. Po nebu se podijo oblaki in zdajpazdaj se prikaže iz njih luna, ki za hip obsije črno postavo na cesti, ogrnjeno v plašč, in pokrajino, pusto in tresočo se v mrzlem vetru. Tja v daljavo se vije cesta, ob nji visoke jagnedi in tupatam kak hrastiček. Popotnik obstane, zagleda se v noč, ozre se na nebo in se strese. Ne vsled mrzlega vetra, bolj radi grenke zavesti samote. Nima tovariša, ki bi mu rekel prijazno besedo, ni ljubice, ki bi s sladko roko pogladila njegove razmršene kodre, ni bele hišice, kjer bi se odpočil za mizo v družbi domačih, ki gledajo nanj z ljubeznijo. Sama dolga, temno-siva pot čez temno pokrajino in na nebu črni oblaki, hiteči bogvekam.“

Da, da, ljubezni ni in ljubezen je tisti tovariš, ki reče samotnemu popotniku prijazno besedo sredi samotne nočne pokrajine; ljubezen je tista sladka roka ljubice, ki pogladi nesrečnika po razmršenih kodrih; ljubezen je tista bela hišica, ki sprejme romarja pod svojo streho, da se odpočije v ljubečih pogledih svojcev.

In ta ljubezen je umrla. Ni je več. Ivan Klančnik vidi malo sobico in v nji dečka, ki skače po nji in se igra s konjičem in z bobnom. Tam na zapečku sedi stara mati, z rožnim vencem v roki. Njena ustna se premikajo, a oči ljubeče gledajo otroka, ki drvi razposajeno po sobi. Ah, koliko ljubezni je v teh starkinih očeh, koliko skrbi za mladega otroka, ki je ravnokar izgubil svojo mater. Glej, oči govorijo: Jaz te hočem čuvati mesto nje, ki te je z boleščjo v srcu zapustila. Jaz te hočem voditi po poti, da ne padeš.

Iz dečka je zrastel mladenič. Odšel je iz domače vasi v mesto in blagoslov stare matere je šel z njim. Blagoslov, ki ni ugasnil nikdar, ki je svetil nad njim na življenja poti.

Da, blagoslov ni ugasnil, ugasnila je ljubezen in pustila za seboj grenak spomin. Mladenič ni videl starke nikdar več, ni mu bilo mogoče stati ob mrtvaški postelji. Tujina ga je zadržala. In ko je prišel domov, ni več našel nje, katere ustna so še na smrtni postelji ponavljala njegovo ime.

Ivan Klančnik zopet vidi sobo in v nji študenta, sklonjenega nad knjigami. In v sobo stopi mož v debeli suknji in s kovčgom v roki. Študent poskoči s stola.

„Oče!“

Obraz moža, porastel s sivo brado, se razjasni, gube na čelu zginejo. Okrog usten zaigra komaj viden smehljaj.

„Sin!“

In oče, učitelj z dežele, dene kovčeg na mizo in ga odpre. Med drugim postavi ven velik zavoj. Obrača ga skrbno, da se ne prevrne.

„Medne drobnice sem ti prinesel. Sam sem jih nabral pod ono hruško tam v Blažičevi dolinici, kamor sva hodila v počitnicah skupaj na sprehod. Sam sem jih nabral,“ še dostavi in gleda na mizo, na zavoj. Na sina se ne ozre, samo na modri zavoj z mednimi hruškami. In sin je ves vesel in poljubi očeta. Ah, zato, ker je prinesel hruške-drobnice.

In sin takrat ni vedel, da se skriva v vsakem onem drobnem sadu očetova ljubezen. On ni videl njega, ki je šel po končanem pouku v gozd, on ga ni videl, kako se je sklanjal nad drobnimi sadeži na tleh, kako je izbiral lepe hruške, grde in obtolčene metal stran, on ni videl njega, kako je nesel drobnice domov, kako jih je spravil, kako jih je hodil gledat, kdaj bodo medne, da jih lahko nese — sinu. On ni videl tega, on je videl samo hruške. Ljubezni ni videl. Ni zapazil sramežljivosti in zadrege, ko je oče položil zavoj z drobnicami na mizo in mu rekel: „Sam sem jih nabral.“ Ah, ljubezen očetova, kako si bila močna, velika in, ah, mene nesrečnika, ki te ljubezni nisem videl in je nisem razumel.

In tudi ta ljubezen je ugasnila. Pustila je za seboj le svoj veliki blagoslov in grenak spomin. In Ivan Klančnik vidi pred seboj bolniško posteljo in na nji moža, ki se bori s smrtjo. Poleg postelje stoji sin in daje mrzle obkladke na razbeljeno čelo očetovo.

„Ali hudo trpiš, oče?“

Bolnik ni mogel več odgovoriti. Z velikim naporom je samo odmajal z glavo.

„Ne trpim!“

Prišel je zdravnik, prijatelj očetov. Pomoči ni bilo več. Oče se je z očmi poslovil od sina in veke so se mu napol zaprle. Po licu pa je zdrknila svetla solza kakor biser.

„Težke in hude bolečine je imel rajnki, sedaj jih nima več!“ je omenil zdravnik.

Ah, kako močna si bila ljubezen očetova in kako velika! Zatajil je oče svojo bolečino, da ni toliko trpel sin. —

Ah, povejte, razložite mi, učenjaki, zakaj take ljubezni ugašajo!

In Ivan Klančnik si je zakril obraz z roko in se je bridko razjokal.

Stanko Svetina:

Skice in portreti.

3. Puščavnik.

Alojzij Slivnik je sklenil s svetom račune in se zaprl v svoj grad. To malenkostno življenje bogatega samca z vsemi svojimi romani en miniature se mu je zazdelo silno nizko in včasih tudi hudo smešno. Poleg tega so bili njegovi živci tako vznemirjeni, da ni mogel več strpeti nobenega človeka poleg sebe, nikar da bi še hodil med njimi po ulicah, po raznih salonih, gostilnah in kavarnah. Dražile so ga vse geste ljudi, ker so se mu zdele namišljene, dobro preračunjene in tudi pretirane do karikature. Ni mu bil več všeč niti jezik. Videl je v njem nekako spakedranost, ali bolje, videl je spakedranost v ljudeh, ki so jezik natezali po svojem merilu in slabem okusu. Ugajali mu niso več pogledi mladih dam, ki so skrivaj opazovale starega, bledega mladeniča, ko je hodil okrog sam, zamišljen in zaprt celemu svetu. Odklonil je vse posete svojih prijateljev, ki se jih je začel naravnost bati. Mislil si je, da imajo za bregom različne predsodke in hudobne namene. Njegovo stališče je bilo, da je prijatelj nepotrebna stvar, ki postane včasih radi svojega egoizma tudi škodljiva. Svoj čas, ko se je naveličal vrstnikov in vrstnic svojih let, se je zatekel k starim gospodom in gospem, ker je mislil, da bo našel v teh mirnih ljudeh nekak počitek. Toda tudi od teh se je poslovil z bridkim razočaranjem, zakaj našel je ravno nasprotno, kar je iskal. Tudi starci so začeli dražiti njegove živce s svojim neprestanim dolgočasjem, ki ga ni mogel več prenašati. Pristudili so se mu stari reki, pregovori in pametne misli. Vse ga je ženiralo, vsak pogled, vsak glas, vsaka beseda.

In ta nervozna duša, ta Alojzij Slivnik, je sklenil zato svoje račune s celim svetom in se je zaprl v svoj grad na samoti. Pri sebi je obdržal samo starega slugo, ki ga je spoznal za silno redkobesednega.

Za svoje bivališče si je izvolil sobo, kamor ni nikdar posijalo solnce. Vse pohištvo je ukazal zmetati ven, vse preproge odstraniti, vse malenkosti, ki bi ga motile, uničiti. Fini parfum je izginil iz sobe in sluga Melhijor je kuril v nji ves dan brinjeve veje, da je popolnoma zatrl in zadušil prijazen vonj, ki je prej tako ljubeznjivo ščegetal občutno kožico nosnic.

Ko je bila soba popolnoma prazna, jo je dal pobeliti. In ta popolna belina je puščobo temačne čumnate še bolj podolgočasila. In to je Slivnik hotel. Slednjič mu je Melhijor prinesel v sobo še malo, s črnim platnom pogrnjeno mizo, navadno posteljo, Sveto pismo, Tomaža Kempčana in velik kup starinskih knjig, ki so govorile o kemiji in sicer v latinskem jeziku. Nato se je Slivnik oblekel v dolg črn plašč, ki mu je segal od vratu do gležnjev, zapodil je slugo iz sobe in se zaklenil.

Tako si je uredil Alojzij Slivnik svojo sobo, v kateri je skušal najti pozabljenje in mir. Življenje njegovo je bilo kaj podobno načinu, kako si je uredil mračno čumnato. Zjutraj mu je prinesel sluga vodo za umivanje, kos črnega kruha in skodelico mleka. Opoldne juho iz zelenjave, kruh s surovim maslom, špinačo in zopet skodelico z mlekom, zvečer zvrhan krožnik datljev in mleko. To je bila vsakdanja hrana Alojzija Slivnika.

Strogi puščavnik je živel noč in dan v svoji ozki sobici, sedel za mizo, bral Sveto pismo, premišljal Tomaža Kempčana in študiral stare latinske knjige o kemiji. Jutro je bilo enako poldnevu, poldan enak večeru in večer enak noči. Ko je puščavnik začutil temo, je prižgal dve sveči v visokih, pozlačenih svečnikih na vsaki strani mize in je bral, premišljeval in študiral. Ko se mu je zdelo, da je že pozno, je pokleknil poleg postelje, molil in šel nato spat.

Tako je živel samotar Alojzij Slivnik en mesec, dva, celo leto. Toda, kar je želel, se mu ni izpolnilo. Mir je sicer našel, toda njegovo bitje je hrepenelo še po nečem neznanem, to se pravi, Alojzij Slivnik se je dobro zavedal, da manjka v njegovem življenju še nekaj, kar bi ubralo strune njegove duše v prijetno harmonijo vseh njegovih razpoloženj. In tisti „nekaj“ je bil skrit in se ni pokazal od nikoder.

*

Nekega jutra je prinesel sluga Melhijor svojemu gospodu pismo, v katerem je stalo med drugim tudi tole:

... Prosim Te, dragi brat, da jo vzameš k sebi vsaj za nekaj časa, da se razveseli in razvedri v svežem zraku na deželi. Vem, prepričana sem, da jo boš vesel, ker je pridna in ljubeznjiva ...

Tvoja sestra Emilija.

Ko je samotar Slivnik prebral drobno, parfumirano pisemce, napisano z gladkimi, ženskimi potezami, se je najprej namrgodil, potem razjezil in nato napisal brzojavko: „Naj Lora pride.“

Skraja se je res jezil, ker se je bal, da mu vzame otrok mir, ki si ga je po dolgem času s trdom in zatajevanjem samega sebe tako težko pridobil. Kmalu nato pa se ga je polastila radovednost. „Kakšna je neki ona mala, živahna punčka, ki se me je vselej s tako odkritim veseljem oklenila okrog vratu, kadarkoli sem posetil njo in njeno mamico.“

Naj bo, naj bo! Sicer ga pa ne bo mogla dosti motiti. Odkáže ji posebno sobico poleg svoje, opremi jo po njenem okusu in njeni želji, sam pa bo nemoteno živel naprej pri Sv. pismu, Tomažu Kempčanu in pri latinskih knjigah, govorečih o kemiji.

Tako je mislil blagi puščavnik, toda zgodilo se je vse drugače.

Mala Lora je v svojem modrem krilcu, v svojih belih nogavicah in v belih čeveljčkih priskakljala po stopnjicah in je potrkala, z malo, nežno ročico po visokih zaklenjenih vratih puščavnika.

Samotar je vzdihnil, položil črn trak čez odprto stran knjige in je šel s počasnim korakom k vratom, da jih odklene.

„Dragi striček, ljubi striček, lepi striček!“ Stopila je na prste, dvignila glavico nazaj, da sta ji padli dve bogati kiti svetlih las po malih otroških plečih in se ga je oklenila okrog vratu. Moral ji je dati poljub.

„Ah, sedaj bom tu pri tebi, striček, tu, v tej sobici. Pa zakaj je tu vse tako žalostno?“

In mala Lora se je razgledala po sobi svojega strica.

„Kaj ne, striček, kako bi bilo lepo, če bi bile te stene poslikane? Pa kakšno mizo imaš? Vso črno! In dvoje svečnikov na nji. In te debele knjige. Ali ti ni dolgčas tu, striček?“

„Ne, ni mi dolgčas, Lora,“ je vzdihnil puščavnik in se je nehote nasmehnil ob pogledu na to malo ljubko, živahno razposajeno Loro.

„Ni ti dolgčas?“ ga je vprašala mala z ljubkim začudenjem. „Ne?“ se je čudila in je nagnila glavico po strani. „Ne?“ je vprašala z izrazom neverjetnosti v svojem drobnem glasu. „Meni bi bilo tu dolgčas,“ je pristavila, nekoliko zamišljena. „Pa bi bila tako rada tu pri tebi, striček, tu, v tej sobici.“

Puščavnik je vnovič vzdihnil, zakaj čutil je prošnjo v besedah male Lore in vedel je obenem, da bo moral ugoditi tej prošnji, vedel pa je tudi, da bo tako izginil oni tihi mir, ki si ga je s tako težavo pridobil.

Toda mala Lora je bila tu. Napolnila je celi grad s svojim zvonkim glasom. Zdaj je bila tu, zdaj tam, povsod smeh, krik, vprašanja in zopet smeh.

Samotar Slivnik se je čudil in začel ves omamljen misliti — kako bi poslikal svojo puščobno čumnato, kjer je hotela bivati ž njim mala na vsak način, kje naj ji postavi posteljico, kakšne slike naj dene na steno, kakšno svetilko naj obesi na strop, kakšne rože naj ji postavi na okno. Vse njegove misli so objeli načrti za udobnost male Lore.

In s temi načrti je prišlo tisto, kar je Slivniku tako manjkalo in kar je tako iskal.

Pogled puščavnika se je zjasnil in v kotu usten je zaigral smehljaj, ki je ostal v njem trajno.

4. Tat.

Peter Krivec sedi na nizkem trinožniku, glavo ima uprto v dlani in premišljuje. Po razoranem čelu mu visijo razkuštrani lasje in roka seže zdajpazdaj na malo mizico poleg stolca, kjer se nahaja velika zelena steklenica z žganjem. Peter prime steklenico, dvigne glavo in pije v hlastnih požirkih. Ko tako vliva vase, mu obvisi pogled na stropnih kotih, vseh prepreženih s pajčevinami. Tupatam visijo s stropa velike, črne niti, ki se gugljejo semintja. Skozi razbito okno nesnažne čumnate prihaja umazana svetloba, ki s plaho roko odkriva siromaštvo, nered in zanikarnost, ki se šopiri v tem ozkem prostoru. Na dolgi polici stojijo večje in manjše steklenice druga poleg druge. Ob krajih te dolge deske se nahajajo ostanki nepokajenih smodk in cigaret. Tla iz opeke so nepometena in vsa polna prahu. V kotu ob steni pri oknu leži raztrgana blazina, iz katere moli v šopih mokra slama — ležišče Petra Krivca.

Gospodar te zanikerne izbe sedi na trinožniku, godrnja in premišljuje. Skoro bati se moramo, da se peča z mislimi, ki so nevarne družabnemu redu in njegovim zakonom. V tej temni slutnji nas tudi potrjujejo polglasne besede Petra Krivca.

„Prokleta življenje, nisi vredno, da te živim! Čemu mi je treba stanovati in se moriti v tej luknji, medtem ko se drugi valjajo po mehkih pernicalih in v židi. Jaz mislim, da sem človek, narejen ravno iz takega testa, kakor trebušniki. Čelo imam, pod čelom dvoje oči, sredi obraza nos, vse, kakor trebušniki. Dvoje rok, dvoje nog, — čudovito, in vendar se valjam tu v prahu, dočim sedijo oni v fo-

teljih, okrog miz, obloženih s steklenicami vina, s pečenkami, purani, fazani in s slaščicami. Kako pride to? Čemu?"

Peter Krivec seže zopet po steklenici in pije. Njegove meglene oči postanejo še bolj kalne, toda misli so bistrejše in švigajo okrog nebrzdane.

„Čemu in zakaj ne stanuje v tej izbi, recimo, Ladislav Košutnik? Zakaj leži on sedaj v topli, snažni postelji in se niti ne zmeni, da je solnce že visoko, ko se moram jaz pretegovati po tej smradljivi nesnagi?"

Komaj so misli Petra Krivca zasledile bogatega bankirja Košutnika, so takoj odhitele iz umazane čumnate in se napotile v lepo vilo sredi vrta. Šetale so se nekaj časa med gredicami, posutimi z belim, rumenim in modrim cvetjem, ozrle se na tiho, zeleno uto v kotu vrta, nato pa odšle v vilo, kjer so hitele po stopnjicah v prvo nadstropje, odprle vrata, ne da bi pozvonile, in poiskale bogataša v njegovi sobi. Ladislav Košutnik jih je malo zanimal. Bil je rejen dedec in z zlato verižico na žametnem telovniku. Misli Petra Krivca se niso zanimale niti za njegov nos, ki je bil nenavadno debel in katerega konica se je spreminjala v najrazličnejših barvah. Večjo pozornost so posvetile različnim miznim predalom, dokler se niso ustavile pred mogočno železno blagajno, v kateri je tičal ključ. Misli so zavrtile ključ, odprle vrata in se začudile. V raznih predalih blagajne so počivale vrečice, polne srebrnikov, debeli zvežnji bankovcev in v bel papir zaviti cekini.

Peter Krivec je vzdihnil in segel po steklenici. Misli so se vrnile v temačno čumnato. Toda niso se odpočile od dolge poti, takoj se krenile drugam.

„Ti, Ladislav Košutnik, si človek kakor sem jaz. Imaš čelo, oči, nos, trebuh, roke in noge kakor jaz. Toda ti imaš poleg tega tudi vilo in blagajno in v blagajni rumene in bele denarce. Tega pa jaz nimam, čeprav sem ravno tak kakor ti. Treba je torej, da se tudi tu nekako poravnava. Če si s tem zadovoljen ali ne, Ladislav Košutnik, mene to prav nič ne briga.“

Steklenica z žganjem zopet roma z mizice k ustom Petra Krivca.

„Treba je samo natančno premisliti in tehtno preudariti, kaj in kako. Zjutraj, podnevi in zvečer ne morem iti, ker je svetlo in bi me lahko kdo videl. Ostane noč. Splazim se čez vrtno ograjo, grem k vili. — Napak. Napraviti moram drugače. Čemu naj odpiram še ena vrata, ko ni čisto nič potreba!"

Pozno zvečer se splazim v vilo in počakam tam v kleti. Po-noči tiho k vratom v prvem nadstropju. Zaklenjena so seveda. Vzamem tiho iz žepa vitrihe in ponarejene ključke. Kje jih imam?"

Peter Krivec vstane in seže pod mizico, izpod katere izvleče majhen kovčeg. Odklene ga varno in potegne izpod umazanih cunj zaželjeno. Zarožlja in se nasmehne. „Vi boste moji pomagači, glejte torej, da mi boste dobro služili.“ In Peter položi šop vitrihov in ključev na mizico in porine kovčeg nazaj. Nato sede na stolec in sune s prsti v razmršene lase.

„Prva vrata so odprta in sedaj trikrat tiho! Ne, ne, vse skupaj ni nič. Še predno pridem k vili, si moram oviti noge z žakljevino, da bom hodil tiho in da se ne bodo poznale stopinje. Treba je delati previdno, premišljeno.

Sklonim se k sobnim vratom, poslušam natanko in pogledam skozi ključavnico. Tema, hropenje. Košutnik spi. Kako spanje ima neki? Morda ga vzbudi najmanjši šum, dvigne se v postelji in seže polagoma po samokresu. Delaj tiho, Krivec!

Vrata so odprta. Bogve, če ne bodo cvilila? Ha, ha, Košutnik je nervozen, ne bo pustil nenamazanih vrat. Tiho! Stopinjo za stopinjo. Težko bo, ker moram predmete otipavati. Ha, tu je blagajna. Brez ključa! Kje ima ključke? Pri takih blagajnah ne pomaga noben vitrih, nobeno dleto.

Stopim počasi in tiho k stojalu za obleko. Tu je suknja, tu telovnik in tu hlače. Previdno sežem v žep. Šop ključev. Otipljem vsakega posebej. Ta bo, ta bo! Tiho nazaj k blagajni. Polagoma vtikam ključ v ključavnico, počasi zavrtim na desno. Odpiram. Kako mi tolče srce. Košutnik se je samo obrnil na postelji. Tiho!

Nekaj v žepe, nekaj za srajco, nekaj v hlače. Dobro.

Vitrihe imam, tu notri so. Sedaj nazaj. Tiho, počasi. A kdo stoji tu? Ha, to mi je zastala kri. Neumnost. Obešalnik za obleko. V predsobi sem in sedaj zunaj na hodniku. Ah!"

Peter Krivec si je obrisal s čela pot in si nekoliko poravnal lase. Nato je zopet segel po steklenici in jo spraznil popolnoma.

„Predvsem moram paziti, da ne odvežem žakljevine prej nego pred cerkvijo, kamor pridejo ljudje. Tu bo vse polno stopinj in zastonj boš vohal, ti ubogi policijski pes!"

Peter Krivec se je široko in hudobno zasmeljal in je zagrozil s koščeno pestjo.

Stanko Svetina:

Skice in portreti.

5. Izgubljeni sin.

Trideset let je bilo Abiji, ko se mu je rodil sin Juda, štirideset, ko mu je žena povila Simeona. To novo, mlado življenje, ki je komaj vzknilo, pa je zahtevalo svojo žrtev: Abija je z veliko boleščjo v srcu in s solzami v očeh pokopal svojo lepo ženo Ano, ki je živela ž njim komaj kakih dvanajst let. In vsa ljubezen, ki je počivala prej na njegovi ženi, se je zlila na obadva sina. Oči Abijeve so zrle s skrbjo na Judo, roke so gladile dolge, mehke kodre Simeona.

Dečka sta bila kaj različne narave. Juda, v katerem se je pretakala očetova kri v večji meri nego v Simeonovi, je bil resen, močan dečko s krepkimi mišicami. Njega so veselili le konji, lepo obdelana, razsežna polja in pašniki z visoko travo. Simeon je bil nasprotnega značaja in čisto materin: bledega lica in črnih, sanjavih oči. Njega so zanimali psalmi Davidovi, modri izreki Salomonovi in žalostne pesmi Jeremijeve. Oba sina pa sta bila veselje in ponos starega Abije.

Ko je bilo Simeonu šestnajst let, se je njegova že itak sanjava narava še bolj poglobila v skrivnosti tega božjega sveta in iz sanj se je porodilo hrepenenje. Mladenič je iskal samoto, kjer so dobile njegove sanje svoboden polet in kjer je duša odpočivala in je niso motile vsakdanjosti in smešne malenkosti dolgočasnega življenja. Vsak dan je hodil na bližnji grič, kjer je sedel v temnozeleni senci sikomorov in gledal v širno, nepoznano daljavo. In zvečer, ko se je razlilo oranžno in krvavo morje nad visokimi in črnimi vrhovi ceder na daljnem Libanonu, se je napotilo njegovo hrepenenje daleč tja za ono veličastvo in duša je sanjala o čudovito lepih rožah in o belem dekletu sredi vrtov, s cvetjem posutih. Njegovo globoko oko je iskalo temna, modra jezera, z zibajočimi se lotosi na njih lahno vznemirjeni gladini in iskalo je ob teh jezerih bele dvore, ki so jih čuvali visoki nopali in srebrne oljke.

Hrepenenje Simeona je bilo tako močno, da je stopil nekega dne pred svojega očeta in mu rekel: „Oče, daj mi moj delež, jaz pojdem v tujino.“

Bela, dolga brada starega Abije se je stresla in v starčkovem očesu se je zalesketala solza. Že dolgo časa je opazoval z veliko skrbjo svojega sina, očetov pogled je spremljal mladeniča na njegovih sprehodih na grič, in žalost se je porodila v srcu starca, ko je videl Simeonove oči, vse blesteče se in hrepeneče v daljavo. Vedel je, kaj se godi v sinovi duši in prošnja, ki jo je izrekel Simeon, ni bila nepričakovana.

In zgodilo se je, da je Abija uslišal svojega sina, da mu je dal delež in da je hodil še dolgo časa gledat s stisnjenim srcem in z rosnimi očmi za mladeničem, ki je odšel z natovorjenim mezgom v daljno tujino.

Veselo je stopal Simeon po beli, neznani cesti in težko je stopical ob njem mezeg z velikim tovorom. In štirinajsti dan hoda je prišel mladenič v čudovito lep kraj, tako lep, da se mu je zasmejala srce. Vse njegove sanje so se mu zdele tu uresničene. „Glej, tam v daljavi se blesti bel dvor, ki ga čuvajo oljke in nopali in ki se ogleduje v temnem jezeru, na katerem se zibljejo in srebrijo široki lotosi. Tja pelje moja pot.“

In je okrenil mezga. Pot do belega dvora pa je bila dolga in je vodila čez polje, bogato obloženo z zlatimi žitnimi klasi. In glej, sredi tega ravnega polja hodi žena, nekoliko sklonjena, zamišljena. Ogrnjena je v dolgo, temno haljo čez glavo in v rokah nosi šop velikih pisanih rož.

Ko je Simeon prišel do žene, se je okrenila in ga pogledala. Mladenič se je stresel v svoji notranjosti. Glej, tu so one sladke oči, o katerih sem sanjal, tu je ono belo lice, za katerim sem pošiljal vzdihe. Oj veselje, oj radost!

„Kam drži tvoja pot, ti lepo dekle, in s kakšnim sladkim imenom naj te pozdravim?“ je vzkliknil Simeon in je prijel Rahelo za roko.

Čutila je, kaj se je v hipu zgodilo v Simeonovem srcu in zdelo se je, da ne bi bilo nespametno obračati se od mladeniča, ki je lep in kakor se vidi tudi bogat.

In ko je Rahela zvedela za cilj tega lepega, sanjavega fanta, ko ji je bilo znano njegovo hrepenenje, je razodela Simeonu, da je sirota in sama na svetu, brez očeta, brez matere, brez bratov in sestra. A Simeon jo je prekinil:

„Ali veš, Rahela, čegav je oni beli dvor?“

„Kaj te zanima, Simeon? Pa čemu ti ne bi povedala! Joel je gospodar tega dvora. Star skopuh je in bogatin.“

„Glej, Rahela, še danes bo moj ta beli dvor.“

Rahela se je ozrla nanj z začudenjem. V istem hipu pa se je obrnila strani, sklonila glavo in šla zamišljeno poleg mladeniča.

In zgodilo se je, kakor je rekel Simeon. Še isti dan je kupil od bogatina in skopuha Joela oni lepi dvor, o katerem je sanjal toliko večerov tam na griču blizu očetovega doma. Kupil ga je in preplačal, zakaj starec Joel je imel bistro oko in je vedel, da prevzame mladenič njegov dvor za vsako ceno. Zgodilo se je tudi, da je prišla v dvor Rahela in da se je na željo lastnika v njem stalno naselila.

Simeon je videl v Raheli izpolnitev svojega hrepenenja in zato se je po tem tudi ravnal. Ustregel je vsaki njeni želji in ji skušal napraviti življenje tako, kakršno je slutil, da bi ga ona rada imela.

In začeli so prihajati na dvor mezgi, težko obloženi z najdražjim blagom. Simeon je izbral za Rahelo sobano, ki jo je opremil z velikim razkošjem. Po tlaku iz porfirja so bile razprostrte dragocene preproge, na katerih so počivale blazine s prevleko, tkano iz svile in bisosa. Na marmornatih prizidkih ob visokih stebrih so stale velike in majhne amfore, vse posute z živim cvetjem in napolnjene z najdražjim nardovim oljem, katerega sladek vonj je napolnjeval celo sobano in težko padal na sklonjene veje palm ob stebrih. V ozadju je bila stena pokrita z dolgimi, nagubanimi zavesami iz škrlata in brunata. Skozi velika odprta okna so se sklanjale veje marhanikov s purpurno rdečimi cvetovi. Zadaj za njimi pa so stali visoki, temni nopali, ki so se zdeli kakor zvesti stražniki vsega tega bogastva.

Iz sobane so držale stopnjice naravnost v vrt, ki je bil kakor presajen iz paradiža. Cvetovi najbolj pestrih barv so izdihavali svoj opojni vonj med srebrnimi listi oljk. Skozi senco granatnih jablan se je zelenilo pravljичno jezero, tuptam pretkano s snežnimi lotosi. Ob njem so stali v gručah dišeči cinamoni, terebinte in ciprese. Nad vso to krasoto pa se je vzpenjal čist, moder in globok nebesni obok.

V sobani je ležala na dragocenih blazinah Rahela, oblečena v lahno belo obleko iz najdražje tkanine; ob njenih nogah Simeon, ki jo je obsipal s cvetovi čezinčez. Kroginkrog pa je plaval blagor in sreča in opojna zadovoljnost.

Zgodilo pa se je, da je nekega dne odprl Simeon svoje oči široko, da se je silno začudil in obenem tudi prestrašil. Spoznal je, da ne bo mogel več ustrezati željam svoje ljubice, ki je nepre-

stano hrepenela po novih razočaranjih. Premišljal je Simeon, kaj naj napravi, premišljal je, nato pa je odšel tiho iz dvora in se je napotil k Joelu.

In zviti starec mu je posodil. Na tihem je opazoval življenje na belem dvoru in v ustnih kotih mu je večkrat zaigral škodoželjen nasmeh. Vedel je, da mora priti Simeon nekoč k njemu, vedel pa je tudi, da ne bo ta pot zadnja. In zgrbljeni bogatin je računal in računal.

„Kaj ti je, dragi, zakaj je tvoj pogled nemiren?“

In je ovila svoje gole roke okrog njegovega vratu.

Iztrgal se je iz objema in je odhitel po stopnjicah na vrt in iz vrta k Joelu.

Bogatin je položil račune.

„Dvor je moj.“

„Ni mogoče, prijatelj!“

„Poglej!“

„Torej ne posodiš?“

Pridem k tebi.“

In Joel je prišel. Precenil je vso dragocenost in je dal Simeonu denarje. Za polovico vrednosti je bilo.

Ko se je nekega jutra Simeon zbudil, si je pomel oči in se ni mogel dovolj načuditi. Šel je na vrt, potem zopet nazaj v dvor, in je pregledal vse sobane in vse kote v njih. Nato je pobledel in se zgrudil v blazine, kjer je navadno ležala lepa Rahela.

„Tudi ti si me zapustila! Tudi ti!“

Janko Samec:

Zaigrajte nam . . .

Ah, še eno, da v radosti
srca naša zadrhtijo,
prej ko sanjam in mladosti
svoj zakličemo adijo!

Ah, še eno . . . ah, še eno,
da zjasnijo se obrazi!
Mimo oken se megleno
jutro kot spokornik plazi . . .